

Araştırma Makalesi/Research Article

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İŞ BAŞINDA EĞİTİMDEN MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN KARIYER HEDEFLERİNE ETKİSİ: MUHASEBE VE FİNANSAL YÖNETİM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

EFFECTS OF SATISFACTION LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS ON CAREER TARGETS FROM ON THE JOB TRAINING: A RESEARCH ON STUDENTS IN ACCOUNTING AND FINANCIAL MANAGEMENT DEPARTMENTS

Osman TUĞAY

Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, otugay@mehmetakif.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-8733-7471>

Adile AKTAR

Bağımsız Araştırmacı, a.aktar045@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7632-4552>

Başvuru Tarihi/Application Date: 12.07.2018
Kabul Tarihi/Acceptance Date: 03.09.2018

DOI: 10.30798/makuiibf.442989

Öz

Küreselleşmeyle birlikte artan rekabet ortamında işletmeler etkinlik ve verimlilik hedeflerine ulaşmak, rakipleri üzerinde rekabet üstünlüğü sağlamak gibi amaçlarla daha yüksek kaliteli ürün ve hizmetleri daha düşük maliyetlerle piyasaya sunmak durumundadırlar. Bu noktada muhasebe hem bir bilim dalı hem de bir meslek olarak önem kazanmaktadır. Muhasebenin önemindeki bu artış bu alanda çalışanların eğitimi ve nitelikli olmalarını gerekli kılmaktadır.

Muhasebe eğitiminin amacına ulaşabilmesi ve işletmelerin nitelikli çalışan istihdam etme ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için öğrencilere teorik bilgiler yanında uygulamaya yönelik tecrübeleri elde edebilecekleri olanakların da sağlanması gerekmektedir. Bu sebeplerle öğrencilerin iş hayatına adaptasyon sağlanmaları ve mesleki tecrübe edinmeleri açısından iş başında eğitim, muhasebe eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin kariyer konusundaki istek ve beklentileri ile iş başı eğitimden elde ettikleri tecrübelerin bu istek ve beklentileri üzerine etkilerini tespit etmektir. Bu amaca yönelik olarak iş başında eğitim sürecini tamamlamış 139 adet öğrenci üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin almış oldukları muhasebe eğitiminden ve iş başında eğitim sürecinden memnun oldukları, iş başında eğitim sonrası muhasebecilik mesleğini icra etme isteklerinin arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş başında Eğitim, Memnuniyet Düzeyi, Kariyer Hedefi, Muhasebe.

Abstract

In an increasingly competitive environment with globalization, companies need to deliver higher quality products and services to the market with lower costs, with the goal of achieving operational efficiency and productivity targets and providing competitive advantage over competitors. At this point, accounting is gaining importance both as a discipline and as a profession. This increase in the importance of accountability requires that the staff in this field be trained and qualified.

In order to accounting education to be able to achieve its goal and to meet the needs of employing qualified employees, it is necessary to provide students with the opportunity to gain practical experience as well as theoretical knowledge. For this reason internship has an important place in accounting education in terms of adaptation of students to their work life and professional experience.

The aim of this study is to determine the effects of the experiences and expectations of students on career and on-the-job training on these desires and expectations. For this purpose, a survey has been conducted on 139 students who completed on the job training period. As a result of the research, it is determined that the students who participated in the survey were satisfied with the accounting education and on the job training process, and that they had increased their desire to perform the post-training accountancy profession.

Keywords: On The Job Training, Satisfaction Level, Career Target, Accounting.

EXTENDED SUMMARY

Background:

In an increasingly competitive environment with globalization, companies need to deliver higher quality products and services to the market with lower costs, with the goal of achieving operational efficiency and productivity targets and providing competitive advantage over competitors. At this point, accounting is gaining importance both as a discipline and as a profession. This increase in the importance of accountability requires that the staff in this field be trained and qualified. In order to accounting education to be able to achieve its goal and to meet the needs of employing qualified employees, it is necessary to provide students with the opportunity to gain practical experience as well as theoretical knowledge. For this reason internship has an important place in accounting education in terms of adaptation of students to their work life and professional experience.

Purpose:

The purpose of this study is to determine the effects of the level of satisfaction of the students at the on the job training level on the career goals of Bucak Zeliha Tolunay Applied Technology and Business Administration High School who have completed the on the job training process.

Method:

The article is based on survey method which has been conducted on 139 students who completed on the job training period which was 160 at total. Scales with validity and reliability were used in the study. In the questionnaire form, there are a total of 65 questions, 23 of which are descriptive and 42 of which are based on 5 likert scale. The expressions on the created questionnaire were measured using the 5 likert scale, which are 1 = strongly disagree, 5 = strongly agree.

Findings:

According to the research presented it has been determined that the level of satisfaction of the students at the on the job training effects of their career goals. This result is supported by the fact that students do not like to be seen temporarily workers in businesses. It has been observed that the desire of the students to carry out the accountancy profession together with the training at work increases and they can continue to work in this sector for many years. This supports the view that students' on the job training experiences are a primary factor in determining career goals.

GİRİŞ

Günümüzde işletme çalışanları işletmelerin en önemli kaynakları arasında yer almaktadır. İşletmelerin artan rekabet ortamında farklılık yaratarak rekabet üstünlüğü elde edebilmelerinde nitelikli ve eğitilmiş insan gücü istihdam etmenin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Muhasebe alanında kariyer yapmayı hedefleyen öğrenciler için işbaşında eğitim, yükseköğrenim programlarından mezun olma ve bu alanda hedeflenen meslek unvanına ulaşma sürecinin önemli bir aşaması olarak görülmektedir.

İşbaşında eğitim yapan öğrenciler hem yükseköğrenim sürecinde edinmiş oldukları teorik bilgileri uygulama ile pekiştirme, hem de muhasebe alanında mesleki tecrübeye sahip kişilerle aynı kurumlarda çalışma olanağı elde etmektedirler. Muhasebe alanında işbaşında eğitim, öğrencilerin iş hayatına uyum sağlayabilmeleri bağlamında büyük önem taşımaktadır. Bu süreç boyunca muhasebe meslek adayı olan öğrenciler kariyer planlamalarını yapmakta, iş deneyimi edinmekte, bilgi ve becerilerini geliştirerek mesleki bağlantılar kurabilmektedirler.

Öte yandan mesleki hayata başlamanın ilk adımı sayılan işbaşında eğitim sürecinden beklentilerini karşılayabilmiş olan öğrenciler işbaşında eğitimden memnun kalacaklardır. Öğrencilerin işbaşında eğitim sürecinden memnuniyetsizlikle ayrılmaları gelecekte bu mesleği ifa etme konusunda olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olmalarına neden olabilecektir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kariyer ve Kariyer Planlama

Günümüzde eğitilmiş insan sayısının artış göstermesi, öğrencilerin okul yaşamlarında kariyer hedeflerini belirleyerek bu hedefler paralelinde bir plan ile çalışma yaşamına adım atmalarını gerekli kılmaktadır. Bu noktada kariyer kavramı işletmelerin çalışan istihdam etmesi noktasında önem arz eden bir kriter olarak ön plana çıkmaktadır. (Kuslivan ve Kuslivan, 2000: 251). Kariyer kavramı; bireylerin işe başlamalarından emekli olmalarına kadar geçen süreçte görevlerinde kaydetmiş oldukları yükselmeyi ifade etmektedir (Çalık ve Ereş, 2006: 32–33).

Kariyer planlama kavramı ise; bireylerin bilgi ve becerileri paralelinde amaçlar belirleyerek bu amaçlara ulaşabilmek için planlama yapmakta oldukları süreçtir (Leibowitz vd.,1986:4). Bu bağlamda öğrencilerin yükseköğrenim programlarından mezun olduktan kısa bir süre sonra iyi bir iş bularak kariyerlerinde başarılı olabilmeleri için üniversitede almış oldukları eğitimin yanı sıra ilgi alanlarına uygun kariyer planlamaları yapmaları da önem arz etmektedir (Gürdoğan ve Atabey, 2015: 96).

1.2. İşbaşında Eğitim

İşbaşında eğitim, öğrencilerin eğitimleri süresince edinmiş oldukları teorik bilgilerin iş hayatında somut örnek eşliğinde yaşayarak iş deneyimi elde etmelerini sağlayan süreçtir (Çetin, 2005: 154).

İşbaşında eğitim uygulaması işletmelerin ihtiyacı olan kaliteli ve donanımlı eleman ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra öğrencilerinde iş yaşamında somut uygulamaları görmelerini, mesleki alanda çevre edinmelerini, mesleklerini daha yakından tanımalarını ve iş olanakları hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır (Acar ve Tuğay, 2007: 3). Bu açıdan bakıldığında muhasebe eğitiminin hedefine ulaşabilmesi, öğrencilere teorik bilgilerin verilmesinin yanında uygulamaya yönelik tecrübelerin de kazandırılmasına bağlı olmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin iş hayatına adapte olabilmeleri ve mesleki anlamda tecrübe sahibi olabilmeleri açısından işbaşında eğitim süreci muhasebe eğitiminde çok önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır (Demir, 2015: 78).

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Türkay ve Yağcı (2007), yaptıkları çalışmalarında turizm işletmeciliği alanında eğitim görmekte olan öğrencilerin eğitim süreçleri boyunca edinmiş oldukları bilgilerle iş hayatı arasında kurdukları bağlantının turizm sektöründe kariyer yapma eğilimlerine olan etkisini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Araştırma sonucunda

lisans düzeyinde verilen eğitimin turizm sektöründe gerekli olan bilgi ve deneyimin öğrencilere aktarılması konusunda ön lisans düzeyinde verilen eğitimden daha yetersiz olduğunu saptamışlar, öğrencilerin yüksek olan turizm sektöründen ayrılma eğilimlerinin azaltılabilmesi için de eğitim kurumlarının öğrencilere vermekte oldukları eğitimi gözden geçirerek revize etmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Özsayar (2008), yapmış olduğu çalışmada meslek lisesinde eğitim görmekte olan öğrencilerin yapmış oldukları işbaşında eğitimin mesleki eğitimleri üzerindeki etkisini ölçmeyi hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda işbaşında eğitim yapan öğrencilerin geleceğe dair kariyer hedeflerinin olduğunu ve işbaşında eğitim süreci ile daha fazla mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olduklarını tespit etmiştir.

Helhel ve Ünal (2009), çalışmalarında Muhasebe Programı öğrencilerinin işbaşında eğitim süreci hakkındaki görüş ve önerilerini öğrenmeyi hedeflemiştir. Yaptıkları araştırmanın sonucunda; öğrencilerin büyük bir kısmının muhasebe bürolarında işbaşında eğitim yapmakta olduklarını, bürolarda iş yükünün fazla olması sebebiyle de öğrencilere kısmen bilgi aktarılmakta olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca söz konusu çalışma kapsamında, işbaşında eğitim sürecinin yalnızca yaz dönemi işe sınırlandırılmayıp yılın herhangi bir diliminde yapılma olanağının sunulması halinde elde edilen verimlilik ve etkinliğin artabileceğini vurgulamışlardır.

Kaplanoğlu (2014), araştırmasında muhasebe stajyerlerinin meslek mensuplarından olan beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanabilmesi için ne gibi çözüm önerileri üretilmesi gerektiğini tespit etmeyi hedeflemiştir. Araştırmada stajyerlerin en fazla staj yeri bulma konusunda sıkıntı yaşadıkları ve stajyerlere ödenmekte olan ücretlerin yeterli olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Demir (2015), yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin işbaşında eğitim süresince karşılaşmış oldukları sorunlarla işbaşında eğitim sürecinin verimli geçmesi için neler yapılması gerektiği hususu üzerinde durmuştur. Çalışma sonucunda işbaşında eğitim yapılan işletmelerde stajyere yüklenen iş yükünün fazla olması, stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması gibi nedenlerle işbaşında eğitim süreçlerinin öğrenciler açısından verimsiz geçtiğini, stajyer öğrencilerin meslek elemanı adayı olmaları nedeniyle işbaşında eğitim sürecinde kazanacakları deneyimin çok büyük bir önem taşımakta olduğunu vurgulamıştır.

Demirdağ ve Çelikkanat (2017), çalışmalarında turizm alanında eğitim görmekte olan öğrencilerin işbaşında eğitimden tatmin düzeylerinin sektöre ilişkin kariyer hedefleri üzerindeki etkilerini belirlemeyi hedeflemiştir. Konuya ilişkin literatür taraması yapmışlar ve turizm öğrencilerinin işbaşında eğitimden sağlamış oldukları tatminin kariyer planlamaları üzerinde büyük bir önemi olduğu çıkarımında bulunmuşlardır. Sonuç olarak işbaşında eğitim öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimleri ile kariyer ile ilgili planlamaları üzerinde pozitif bir etki yaratırken, düşük ücret ve öğrencilere işe ilişkin karar verme özgürlüğü tanınmamasının negatif etki yarattığını vurgulamışlardır.

Çetin ve Diğerleri (2017) yaptıkları çalışmada, işyerinde işbaşı ders uygulama eğitim metoduyla, öğrencilerin iş hayatına daha kısa sürede uyum sağlama olanağına kavuştuklarını, iş disiplini görmeyi ve grup çalışma becerilerini geliştirme fırsatı yakalayarak kendilerini geliştirme fırsatı elde ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin işbaşı uygulama deneyiminin ardından özgüven, mesleki deneyim, güncel teknik bilgi ve sosyal çevre elde ettiklerini ve mezuniyet sonrasında istihdam olanaklarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Üniversite öğrencilerine verilen eğitiminden istenilen etkinliğin sağlanabilmesi ve işletmelerin deneyimli eleman çalıştırma isteklerinin karşılanabilmesi için öğrencilere, verilen teorik eğitimin yanı sıra uygulamaya ilişkin deneyim de kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Öğrencilere bu deneyim de ancak işbaşında eğitim ile kazandırılabilir. Bu çalışmanın amacı, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu 2017-2018 eğitim-

öğretim yılı 4. Sınıf Muhasebe ve Finansal Yönetim öğrencilerinin iş başında eğitim deneyimlerinin kariyer hedefleri üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu kapsamda yürütülen akademik çalışmaların sayıca az olması göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın daha sonra yapılacak çalışmalara veri sağlayacağı ve literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formundaki sorular konuyla ilgili önceden yapılan ve literatür bölümünde belirtilen araştırmalardan derlemeler yapılarak hazırlanmıştır. Anket formunda 23 adet tanımlayıcı, 42 adet beşli likert ölçeğine göre hazırlanmış toplam 65 adet soru yer almaktadır. Likertli sorular katılımcıların belirtilen 42 adet ifadeye katılım derecelerine göre “1:Kesinlikle Katılmıyorum”, “2:Katılmıyorum”, “3:Kısmen Katılıyorum”, “4:Katılıyorum”, “5:Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde sıralanmıştır.

3.3.Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmanın anakütlesini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulunda 2017-2018 eğitim-öğretim yılı 4. Sınıf Muhasebe ve Finansal Yönetim öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde 160 öğrenci işbaşı eğitime gitmiştir. Araştırmanın örneklemini bu öğrenciler içerisinde rastgele seçilen 139 öğrenci oluşturmaktadır. Anket formu işbaşında eğitim sürecini tamamlamış öğrencilere, gönüllülük esası temelinde yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Toplamda 139 anket uygulanmış, herhangi bir anket formunda kayıp veri bulunmaması nedeniyle anket formlarının hepsi analize tabi tutulmuştur.

Krejcie ve Morgan'ın¹ .05 hata payı ile örneklem hesaplamasında, evrendeki 160 katılımcı için 113 örneklemin evreni temsil ettiği belirtilmiştir. Dolayısıyla gerçekleştirilen bu çalışmada 139 katılımcının evreni temsil ettiği ifade edilebilir.

4. BULGULAR

Araştırmaya ait bulguların değerlendirilmesi işlemi öncesinde veri dosyasının hazırlanması için kayıp veri, uç değer, homojenlik ve güvenilirlik test edilmiştir.

Kayıp Veri: Her bir ankette cevabı boş bırakılan maddelerin toplam maddelere oranı %15 ve fazlası olup olmadığına bakılmış, böyle bir anket formu olmadığı için kayıp veriye atama işlemi yapılmamıştır.

Uç Değer: “Z” ve “T” puanları + 3 ve – 3 üzerinde olan ankete rastlanılmamış ve toplamda 139 anket formundaki veriler analize alınmıştır.

Homojenlik: Yapılan homojenlik testi sonucunda sig. değeri 0.05'ten büyük çıktığı için verilerin homojen olduğuna karar verilmiştir (Kalaycı, 2008: 403).

Güvenilirlik: Güvenilirlik analizi, veri toplama amacına hizmet etmek üzere oluşturulan ölçme aracının tutarlılık gösterip göstermediğini test etmek üzere kullanılmaktadır. Yani araştırmaya katılanların vermiş oldukları yanıtların ve araştırmaya katılanlara yöneltilen ifadelerin aynı konuyu ölçüp ölçmediği test edilmektedir. Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Bu değer 1'e yaklaştıkça güvenilirlik artmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005: 258).

Bu araştırmada Cronbach's Alpha değeri. 873 olup, araştırma yüksek derecede güvenilir niteliğe sahiptir. Ayrıca Yapılan Normallik Testi sonuçları incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov değeri >0.05 olduğu için (anket sayısı>30) verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

¹ Krejcie, R., V., and Morgan, D. W., Determining Sample Size For Research Activities, Educational And Psychological Measurement, 30, 1970, s.608

4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında anket uygulanan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Cinsiyet	N	%	Alınan Eğitimin Kariyer Planlaması İçin Yeterli Olması	N	%
Erkek	69	49.6	Evet	52	37.4
Kadın	70	50.4	Hayır	41	29.5
Alınan Eğitimden Memnuniyet	N	%	Kararsızım	46	33.1
Evet	106	76.3	Kariyerin En Üst Noktası	N	%
Hayır	33	23.7	SMMM	65	46.8
İleride Muhasebecilik Mesleği Yapmayı Düşünme	N	%	Genel Müdür	41	29.5
Evet	101	72.7	Departman Müdürü	25	18
Hayır	38	27.3	Müdür Yardımcısı	8	5.8
İşbaşında Eğitim Yerinin Mesleki Eğitim İçin Uygunluğu	N	%	İşbaşında Eğitim Yeri	N	%
Tamamen uygun	94	67.6	Muhasebe bürosu	77	55.4
Kısmen uygun	42	30.2	Özel bir işletmenin muhasebe bölümü	41	29.5
Hiç uygun değil	3	2.2	Kamu işletmelerinin muhasebe bölümü	21	15.1
Okulda Alınan Eğitim-Uygulama Bütünlüğü	N	%	İşbaşında Eğitimde Alınan Ücret	N	%
Tamamen var	38	27.3	Sözleşmede belirtilen asgari ücretin % 30’u kadar	48	34.5
Kısmen var	83	59.7	Sözleşmede belirtilen asgari ücretin % 30’undan fazla	36	25.9
Hiç yok	18	12.9	Sözleşmede belirtilen asgari ücretin % 30’undan az	3	2.2
Okulun İş Dünyası İle İş Birliği İçerisinde Olması	N	%	Ücret almıyorum	52	37.4
Evet	61	43.9	İşbaşında Eğitim Yeri Değişikliği Yapma	N	%
Hayır	78	56.1	Evet	4	2.9
Branşla İlgili İş Bulabileceğini Düşünme	N	%	Hayır	135	97.1
Evet	117	84.2	İşbaşında Eğitim Süresince Mesleği Yapma İsteği	N	%
Hayır	22	15.8	Arttı	69	49.6
Branşla ilgili iş bulamama Nedenleri	N	%	Azaldı	21	15.1
Bilgi yetersizliği	20	14.4	Değişmedi	49	35.3
Özgüven eksikliği	20	14.4	İşbaşında Eğitimde Karşılaşılan Problemler	N	%
Piyasa şartlarının zorluğu	55	39.6	Çok çalıştırılmak	42	30.2
Üniversite mezunlarının tercih edilmesi	1	0.7	Alanı dışında çalıştırılmak	36	25.9
İşe girecek çevrenin olmaması	20	14.4	Diğer çalışanlardan farklı tutulmak	25	18
SMMM olmanın zor olması	23	16.5	Ücret ödenmemesi	29	20.9
Alınan Eğitimden Beklentiler	N	%	Herhangi bir problemle karşılaşmadım	7	5
Mesleğimle ilgili bir işte çalışabilirim	103	74.1	İşbaşında Eğitim Yerini Seçmede Etkili Olan Faktör	N	%
Herhangi bir işte çalışabilirim	25	18	Kendi kişisel gayretimle	68	48.9
Bu alanda başarılı olacağımı sanmıyorum	11	7.9	Tanıdık ve arkadaş yardımıyla	39	28.1
İşbaşında eğitim yapılan yerdeki stajyer sayısı	N	%	Okul yönetimi ve öğretmenlerimin yardımıyla	5	3.6
1	66	47.5	Ailemin yönlendirmesiyle	27	19.4
2	24	17.3	Lisede Muhasebe Bölümü Okuma	N	%
3	19	13.7	Evet	80	57.6
4	11	7.9	Hayır	59	42.4

Tablo 1'in devamı					
5	3	2.2	İşbaşında Eğitim Öncesi Branşta Çalışma Tecrübesi	N	%
+5	16	11.5	Evet	62	44.6
İş Olanakları Hakkında Bilgi Sahibi Olma	N	%	Hayır	77	55.4
Evet	100	72	İşbaşında Eğitimde Yapılan İşler	N	%
Hayır	39	28	Ticari belgelerin düzenlenmesi(Senetler, beyannameler, bordrolar)	95	25.7
Branşı İsteyerek Seçme			Muhasebe kayıtlarının tutulması	91	24.6
Evet	111	79.9	Muhasebe ile ilgili bilanço, kar-zarar, gibi işlemlerin yapılması	55	14.9
Hayır	28	20.1	Büro hizmetleri	64	17.3
Lisede Muhasebe Bölümü Okuma			Büro dışı hizmetler (Bankalar, vergi daireleri vb)	65	17.6
Evet	80	57.6			
Hayır	59	42.4			

Tablo 1 ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, araştırmaya katılanların %50,4'ünün (70 kişi) kadın, %49,6'sının (69 kişi) erkek olduğu, %76,3'ünün (106 kişi) aldıkları eğitimden memnun oldukları, %23,7'sinin ise (33 kişi) memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %72,7'si (101 kişi) ileride muhasebecilik mesleği yapmayı düşündüklerini, %27,3'ü (38 kişi) ise ileride muhasebecilik mesleği yapmayı düşünmediklerini beyan etmişlerdir. Öğrencilerin işbaşında eğitim yapmış oldukları iş yerinin mesleki eğitim için uygunluğuna yönelik sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin %67,6'sı (94 kişi) tamamen uygun olduğunu, %30,2'si (42 kişi) kısmen uygun olduğunu, %2,2'si (3 kişi) hiç uygun olmadığını bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilere üniversite verilen teorik eğitimle uygulama arasında bir farklılık olup olmadığı ile ilgili yöneltilen soruya öğrencilerin %27,3'ü (38 kişi) okulda aldıkları eğitim ile uygulama arasında tamamen bütünlük olduğunu, %59,7'si (83 kişi) kısmen bütünlük olduğunu, %12,9'u (18 kişi) hiç bütünlük olmadığını belirtmişlerdir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı üniversite verilen eğitimle uygulama arasında bir bütünlük olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin %43,9'u (61 kişi) okullarının iş dünyası ile iş birliği içerisinde olduğunu, %56,1'i (78 kişi) okullarının iş dünyası ile iş birliği içerisinde olmadığını beyan etmişlerdir. Öğrencilerin %84,2'si (117 kişi) gelecekte bölümleri ile ilgili iş bulabileceklerini, %15,8'i (22 kişi) gelecekte bölümleri ile ilgili iş bulamayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Gelecekte bölümleri ile ilgili iş bulamayacaklarını düşündüklerini ifade eden öğrencileri böyle bir düşünceye yönelten etkenlerin neler olduğunu belirlemeye yönelik olarak da bir soru yöneltilmiş ve söz konusu soruya verilen cevaplar incelendiğinde; bilgi yetersizliğinin %14,4 (20 kişi), piyasa şartlarının zorluğu %39,6 (55 kişi), özgüven eksikliği %14,4'ünün (20 kişi), üniversite mezunlarının tercih edilmesi %0,7 (1 kişi), çevresinde bölümü ile ilgili iş imkanının olmaması, %14,4'ünün (20 kişi), SMMM olmanın zor olması %16,5'inin (23 kişi) olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin aldıkları eğitimden beklentileri tespit etmek amacıyla yöneltilen soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin %74,1'i (103 kişi) mesleğiyle ilgili herhangi bir işte çalışabileceğini, %18'i (25 kişi) herhangi bir işte çalışabileceğini, %7,9'u ise (11 kişi) muhasebe alanında başarılı olacağını düşünmediğini ifade etmişlerdir. Üniversitede alınan eğitimin, muhasebe alanında kariyer planına uygun bir iş bulabilmek ve kariyerde başarılı olabilmek için yeterli olup olmadığı sorusunda öğrencilerin %37,4'ü (52 kişi) yeterli olduğu, %29,5'i (41 kişi) yeterli olmadığı, %33,1'i (46 kişi) kararsız olduğu yanıtını vermişlerdir. Öğrencilere gelecekteki kariyer planlarının en üst noktasının ne olduğu şeklinde de bir soru yöneltilmiş ve öğrencilerin %46,8'i (65 kişi) gelecekte kendilerini SMMM, %29,5'i (41 kişi) genel müdür, %18'i (25 kişi) departman müdürü, %5,8'i (8 kişi) müdür yardımcısı olarak gördüklerini beyan etmişlerdir.

Öğrencilerin işbaşında eğitim uygulaması yaptıkları yerler incelendiğinde %55,4'ünün (77 kişi) muhasebe bürosunda, %29,5'inin (41 kişi) özel bir işletmenin muhasebe bölümünde, %15,1'i (21 kişi)

kamu işletmelerinin muhasebe bölümünde gerçekleştirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin işbaşında eğitimden aldıkları ücret incelendiğinde, %34,5'inin (48 kişi) sözleşmede belirtilen asgari ücretin %30'ü kadar, %25,9'unun (36 kişi) sözleşmede belirtilen asgari ücretin %30'undan fazla, %2,2'sinin (3kişi) sözleşmede belirtilen asgari ücretin %30'undan az ücret aldığı, %37,4'ünün (52 kişi) ücret almadığı tespit edilmiştir.

İşbaşında eğitim yapılan işyerindeki stajyer sayıları incelendiğinde, işyerlerinin %47,5'inde (66 kişi) tek stajyer, %17,3'ünde (24 kişi) 2 stajyer, %13,7'sinde (19 kişi) 3 stajyer, %7,9'unda (11 kişi) 4 stajyer, %2,2'sinde (3 kişi) 5 stajyer ve %11,5'inde ise (16 kişi) 5'den daha fazla stajyerin olduğunu tespit edilmiştir. Öte yandan araştırmaya katılan öğrencilerin %72'si (100 kişi) bölümlerinin kendilerine sunduğu iş olanakları hakkında bilgi sahibi olduklarını, %28'i (39 kişi) ise bilgi sahibi olmadıklarını beyan etmişlerdir. Öğrencilerin %79,9'u (111 kişi) okumakta oldukları bölümü isteyerek seçtiklerini, %20,1'i (28 kişi) istemedikleri halde seçtiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %57,6'sı (80 kişi) lisede muhasebe bölümü okuduklarını, %42,4'ü ise (59 kişi) lisede muhasebe bölümü okumadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında öğrencilere işbaşı eğitime başlamadan önce muhasebe sektöründe çalışıp çalışmadıkları ile ilgili de bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin %44,6'sının (62 kişi) işbaşında eğitim öncesinde muhasebe sektöründe çalışma tecrübesine sahip olmadıkları, %55,4'ünün ise (77 kişi) işbaşında eğitim öncesinde muhasebe sektöründe çalışma tecrübesine sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin %2,9'u (4 kişi) işbaşında eğitim süresince işyeri değişikliği yaparken, %97,1'i (135 kişi) işyeri değişikliği yapmamıştır. Öğrencilerin %49,6'sı (69 kişi) işbaşında eğitim süresince mesleği yapma isteklerinin arttığını, %15,1'i (21 kişi) azaldığını, %35,3'ü (49 kişi) değişmediğini beyan etmişlerdir.

Öğrencilerin işbaşında eğitim sürecinde karşılaştıkları problemler incelendiğinde, %30,2'sinin (42 kişi) çok çalıştırılmak, %25,9'u (36 kişi) alanı dışında çalıştırılmak, %18'i (25 kişi) diğer çalışanlardan farklı tutulmak, %20,9'u (29 kişi) ücret ödenmemesi gibi problemlerle karşılaştıklarını bildirirken, %5'i (7 kişi) herhangi bir problemle karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin işbaşında eğitim yerini seçmelerinde etkili olan faktörlere bakıldığında; öğrencilerin iş başı eğitim yerlerini %48,9'unun (68 kişi) kendi kişisel gayretiyle, %28,1'inin (39 kişi) tanıdık ve arkadaş yardımıyla, %3,6'sı (5 kişi) okul yönetimi ve hocalarının yardımıyla, %19,4'ü (27 kişi) aile yardımıyla buldukları görülmektedir.

Öğrencilerin işbaşında eğitim sürecinde yapmış oldukları işler incelendiğinde, %25,7'sinin (95 kişi) ticari belgelerin düzenlenmesi (senetler, beyannameler, bordrolar), %24,6'sının (91 kişi) muhasebe kayıtlarının tutulması, %14,9'unun (55 kişi) muhasebe ile ilgili bilanço, kar-zarar, gibi işlemlerin yapılması, %17,3'ünün (64 kişi) büro hizmetleri, %17,6'sının (65 kişi) büro dışı hizmetler (bankalar, vergi daireleri vb.) gibi işler yaptıkları görülmektedir². Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin büyük bir kısmının iş başı eğitim çalışmaları süresince meslekleri ile ilgili işlerde çalıştıkları söylenebilir.

4.2. Katılımcıların Muhasebe Eğitimine İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Tablo 2: Katılımcıların Muhasebe Eğitimine İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtların Aritmetik Ortalamaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Bu kurumlar bizleri gelecekle ilgili meslek tercihinde olumlu yönde etkiliyor.	139	3,82	1,35268
İşbaşında eğitim sırasında öğretilen bilgi ve beceriler benim için faydalıdır.	139	3,81	1,21326
İşbaşında eğitim yaptığım kurumda kişisel becerilerimi sergileme olanağı buldum.	139	3,78	1,17191
İşbaşında eğitim sorumluluk alabilme açısından yararlıdır.	139	3,78	1,17808
Yaptığım staj bana yapmayı düşündüğüm iş ile ilgili çok bilgi ve beceri kattı.	139	3,74	1,22234
Stajım bittiğinde bu bürodan olumlu duygularla ayrılacağım.	139	3,72	1,31218
Öğrenciler işyerlerinde konularının dışında işlerde çalıştırılmamalıdır.	139	3,71	1,42058
İşbaşında eğitimin bu meslek üzerine gelecek kurmada rolü büyüktür.	139	3,70	1,19809

² Katılımcılar bu soruda birden fazla seçenek işaretlenebildiği için yanıtlayıcı sayısı örneklem sayısını aşmaktadır.

Tablo 2'nin devamı

İşyerinde kazandığım deneyim ile bu alanın gelecekte benim için uygun olduğunu düşünüyorum.	139	3,66	1,25910
İşbaşında eğitim yaptığım kurumdaki iş arkadaşlarım stajyer olduğum için farklı davranmıyorlar.	139	3,64	1,29664
Muhasebe eğitimi aldığım için hayattan karşılaştığım olayların neden ve sonuçlarını daha iyi anlayabiliyorum.	139	3,62	1,18733
İşbaşında eğitimde kazandığım mesleki beceri okulda kazandığıma göre çok fazladır.	139	3,61	1,27060
İşyerindeki personel benim mesleki becerilerimi kazanmamda yardımcı olmaktadır.	139	3,61	1,21292
İşbaşında eğitim gerçek iş hayatına hazırlaması açısından yararlıdır.	139	3,61	1,20022
Muhasebe alanının çalışma şartları benim için uygundur.	139	3,59	1,25525
Muhasebe mesleğine yönelebilmem için esnek çalışma saatleri ve tatil olması çok önemlidir.		3,58	1,26204
Muhasebe eğitimi aldığımında kendimi avantajlı görüyorum.	139	3,54	1,25815
Muhasebe eğitiminin gelecek için faydalı olacağını düşünüyorum.	139	3,53	1,28687
Muhasebe eğitimi almaktan memnunum ve muhasebe ile ilgili mesleklere yönelmek istiyorum.	139	3,48	1,30976
İşbaşında eğitim okulda öğrendiklerimizin uygulamaya geçirilmesi açısından yararlıdır.	139	3,41	1,72288
İşbaşında eğitim yaptığım kurumun koşulları iyi olduğu için orada kalmayı düşünüyorum.	139	3,39	1,39678
Meslek mensubu stajyerleri geçici eleman olarak görmektedir.	139	3,23	1,36511
İşbaşında eğitim süresi gelecekle ilgili yapacağım meslek tercihi için yeterlidir.	139	3,21	1,24390
İşbaşında eğitim süresinin bir eğitim-öğretim dönemi olması deneyim için yeterlidir.	139	3,10	1,27228
Meslek mensubu tarafından sıradan büro işleri yaptırılıyor.	139	3,03	1,29889
İşbaşında eğitimi bitirdikten sonra mezun olduğum takdirde farklı bir dalda çalışmak istiyorum.	139	2,94	1,35306
Okulda işyerine göre daha fazla mesleki beceri kazandım.	139	2,89	1,42592
Staj eğitimimde okulda almış olduğum teorik bilgileri uygulama imkânı bulamadım.	139	2,86	1,33624
İşbaşında eğitim okurken aldığımız ücretin aile bütçemize katkısı açısından yararlıdır.	139	2,84	1,36686
Yapmış olduğum staj mesleğe dair güzel duygularımı yok etti.	139	2,62	1,41561
Tek hedefim devlet memurluğudur.	139	2,56	1,31939
İşyerinde stajyerlerle fazla ilgilenilmiyor, gerekli bilgiler yeterince verilmiyor.	139	2,54	1,31999
Muhasebe alanında kariyer hedeflerine daha kolay ulaşılmaktadır.	139	2,53	1,03746
Muhasebe alanında kariyer yapmak kolaydır.	139	2,48	1,13167
Bu sektörde uzun yıllar çalışmam.	139	2,42	1,27960
Tatil günlerinde de çalışmak zorunda kalıyorum	139	2,30	1,36017
Yapmış olduğum staj, kendime olan güven duygumun kırılmasına sebep oldu.	139	2,29	1,28792
Muhasebe alanında kariyer yapmanın bana kazandıracığı bir şey yok.	139	2,19	1,44402
Muhasebe alanında kariyerde ilerleme açısından cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaktadır.	139	2,17	1,18720
İşyerinde fazla önemsenmiyorum ve fikirlerime değer verilmiyor.	139	2,03	1,16352
İşyeri çalışanları ile sorunlar yaşıyorum.	139	2,02	1,27372
Cinsiyetim bu bölümü tercih etmemde önemli bir faktördür.	139	1,89	,96530

(1:Kesinlikle Katılmıyorum,2:Katılmıyorum,3:Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum,4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum)

Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya ($\bar{x}=3,82$) “Bu kurumlar bizleri gelecekle ilgili meslek tercihinde olumlu yönde etkiliyor.”, ifadesinin yer aldığı görülürken yanıtlayıcılar bu ifadeye katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bunun dışında yanıtlayıcıların “İşbaşında eğitim sırasında öğretilen bilgi ve beceriler benim için faydalıdır.” ($\bar{x}=3,82$), “İşbaşında eğitim yaptığım kurumda kişisel becerilerimi sergileme olanağı buldum.” ($\bar{x}=3,78$) ve “İşbaşında eğitim sorumluluk alabilme açısından yararlıdır.” ($\bar{x}=3,78$) gibi yüksek ortalamaya sahip ifadeler de katıldıkları görülmektedir. En düşük ortalamanın ise ($\bar{x}=1,89$) “Cinsiyetim bu bölümü tercih etmemde önemli bir faktördür” ifadesine ait olduğu görülürken yanıtlayıcılar bu ifadeye katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bunun dışında yanıtlayıcıların “İşyeri çalışanları ile sorunlar yaşıyorum.” ($\bar{x}=2,02$), “İşyerinde

fazla önemsenmiyorum ve fikirlerime değer verilmiyor.” ($\bar{x}=2,03$) gibi düşük ortalamalara sahip ifadelere de katılmadıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtların standart sapmalarına bakıldığında en yüksek standart sapmaya ($\sigma= 1,44402$) “Muhasebe alanında kariyer yapmamın bana kazandıracığı bir şey yok.” ifadesi sahipken, en düşük standart sapmaya ise ($\sigma= ,96530$) “Cinsiyetim bu bölümü tercih etmemde önemli bir faktördür.” ifadesi sahiptir.

4.3. Hipotez Testlerine ilişkin Bulgular

Araştırma kapsamında oluşturulan hipotezler ve hipotez testi sonuçları aşağıdaki gibidir:

H1: Katılımcıların cinsiyetleri ile muhasebe alanında kariyerde ilerleme açısından cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaktadır ifadesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H2: Okulda alınan eğitim ile uygulama arasında bütünlük olup olmaması ile işbaşında eğitim okulda öğrendiklerimizin uygulamaya geçirilmesi açısından yararlıdır ifadesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H3: Katılımcıların işbaşında eğitimden aldıkları ücret ile işbaşında eğitim dolayısıyla okurken aldığımız ücret aile bütçemize katkısı açısından yararlıdır ifadesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H4: İşbaşında eğitim yapılan yerin mesleki gelişim için uygunluğu ile işbaşında eğitim sırasında öğretilen bilgi ve beceriler benim için faydalıdır ifadesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H5: Muhasebe alanının çalışma şartları benim için uygundur ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim yaptıkları yer arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6: İşbaşında eğitim süresi gelecekle ilgili yapacağım meslek tercihi için yeterlidir ifadesi ile katılımcıların aldıkları eğitimden gelecek beklentileri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7: İşbaşında eğitim yaptığım kurumdaki iş arkadaşlarım stajyer olduğum için bana farklı davranmıyorlar ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim gördüğü işletmedeki stajyer sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H8: İşyerinde kazandığım deneyim ile bu alanın gelecekte benim için uygun olduğunu düşünüyorum ifadesi ile yanıtlayıcıların branşlarının gelecekte kendilerine hangi iş olanaklarını sağlayacağı konusunda bilgi sahibi olmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H9: Yaptığım staj bana yapmayı düşündüğüm iş ile ilgili çok bilgi ve beceri kattı ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim süresince mesleği yapma isteklerindeki değişim arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H10: İşbaşında eğitimi bitirdikten sonra mezun olduğum takdirde farklı bir dalda çalışmak istiyorum ifadesi ile katılımcıların branşla ilgili iş bulabileceğini düşünüp düşünmemeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 3: H1 Hipotezi Bağımsız T Testi Sonuçları

Cinsiyet	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H1	7,364	,008	Erkek	2,56	Erkek- Kadın
			Kadın	1,80	

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “Muhasebe alanında kariyerde ilerleme açısından cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmaktadır” ifadesi ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erkek yanıtlayıcılar ($\bar{x}= 2,56$) bu ifadeye kısmen katıldıklarını beyan ederken, kadın katılımcılar ($\bar{x}=1,80$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H1 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 4: H2 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

Okulda alınan eğitim ile uygulama bütünlüğü	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H2	11,124	,001	Hiç yok	2,38*	Hiç yok- Tamamen var
			Kısmen var	3,19	
			Tamamen var	4,36*	

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitim okulda öğrendiklerimizin uygulamaya geçirilmesi açısından yararlıdır” ifadesi ile eğitim ve uygulama arasında bütünlük olması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Okulda alınan eğitimle uygulama arasında hiç bütünlük olmadığını beyan eden katılımcılar ($\bar{x} = 2,38$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan ederken, okulda alınan eğitimle uygulama arasında kısmen bütünlük olduğunu beyan eden katılımcılar ($\bar{x} = 3,19$) bu ifadeye kısmen katıldıklarını, okulda alınan eğitimle uygulama arasında tamamen bütünlük olduğunu beyan eden yanıtlayıcılar ($\bar{x} = 4,36$) bu ifadeye katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H2 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 5: H3 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

İşbaşında Eğitimden Alınan Ücret	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H3	,713	,092	Asgari ücretin % 30'u kadar	2,72	YOK
			Asgari ücretin %30'undan fazla	2,86	
			Asgari ücretin %30'undan az	2,00	
			Ücret almıyorum	3,00	

$p > 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitim okurken aldığımız ücretin aile bütçemize katkısı açısından yararlıdır” ifadesi ile öğrencilerin işbaşında eğitimden aldıkları ücret arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durumda H3 hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 6: H4 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

İşbaşında eğitim yerinin mesleki gelişime uygunluğu	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H4	3,843	,000	Hiç uygun değil	1,34*	Hiç uygun değil- Tamamen uygun
			Kısmen uygun	3,19	
			Tamamen uygun	4,18*	

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitim sırasında öğretilen bilgi ve beceriler benim için faydalıdır” ifadesi ile işbaşında eğitim yapılan yerin mesleki gelişim için uygunluğu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İşbaşında eğitim yapılan yerin mesleki gelişim için hiç uygun olmadığını beyan eden yanıtlayıcılar ($\bar{x} = 1,34$) bu ifadeye kesinlikle katılmadıklarını beyan ederken, tamamen uygun olduğunu beyan eden katılımcılar ($\bar{x} = 4,18$) bu ifadeye katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H4 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 7: H5 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

İşbaşında eğitim yapılan yer	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H5	1,363	,013	Muhasebe bürosu	2,46*	Muhasebe bürosu- Özel bir işletmenin muhasebe bölümü
			Kamu işletmelerinin muhasebe bölümü	3,41	
			Özel bir işletmenin muhasebe bölümü	3,85*	

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “Muhasebe alanının çalışma şartları benim için uygundur” ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim yaptıkları yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Muhasebe bürosunda işbaşında eğitim yapan öğrenciler ($\bar{x} = 2,46$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan ederken, özel bir işletmenin muhasebe bölümünde işbaşında eğitim yapan yanıtlayıcılar ($\bar{x} = 3,85$) bu ifadeye katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H5 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 8: H6 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

Alınan eğitimden gelecek beklentisi	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H6	,502	,004	Mesleğimle ilgili bir işte çalışabilirim	3,16*	Mesleğimle ilgili bir işte çalışabilirim - Bu alanda başarılı olacağımı sanmıyorum/ Herhangi bir işte çalışabilirim- Bu alanda başarılı olacağımı sanmıyorum
			Herhangi bir işte çalışabilirim	3,28*	
			Bu alanda başarılı olacağımı sanmıyorum	3,54*	

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitim süresi gelecekle ilgili yapacağım meslek tercihi için yeterlidir” ifadesi ile katılımcıların aldıkları eğitimden gelecek beklentileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Mesleğimle ilgili bir işte çalışabilirim yanıtı veren öğrenciler ($\bar{x} = 3,16$) ve herhangi bir işte çalışabilirim yanıtı verenler bu ifadeye kısmen katıldıklarını beyan ederken, bu alanda başarılı olabileceğimi sanmıyorum yanıtı veren öğrenciler ($\bar{x} = 3,54$) bu ifadeye katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H6 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 9: H7 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

İşbaşında eğitim yapılan işletmedeki stajyer sayısı	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H7	4,438	,001	1	4,06*	1 ile 5 /5 ile +5
			2	3,48	
			3	3,42	
			4	2,72	
			5	4,00*	
			+5	2,31*	

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitim yaptığım kurumdaki iş arkadaşlarım stajyer olduğum için bana farklı davranmıyorlar” ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim yaptıkları işletmedeki stajyer sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İşbaşında eğitim yapmakta olunan yerdeki tek stajyer kendileri olan öğrenciler ($\bar{x} = 4,06$) ve 5 stajyer olduğunu beyan eden öğrenciler ($\bar{x} = 4,00$) bu ifadeye katıldıklarını beyan ederken, 5’in üzerinde stajyer olan öğrenciler ($\bar{x} = 2,31$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H7 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 10: H8 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

Branşın gelecekte sağlayacağı iş olanakları hakkında bilgi sahibi olma	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H8	17,282	,000	Evet	4,01	Evet- Hayır
			Hayır	2,28	

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşyerinde kazandığım deneyim ile bu alanın gelecekte benim için uygun olduğunu düşünüyorum” ifadesi ile yanıtlayıcıların branşlarının gelecekte kendilerine hangi iş imkanlarını sağlayacağı hususunda bilgi sahibi olmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Branşının gelecekte sağlayacağı iş imkanları hususunda bilgi sahibi olan katılımcılar ($\bar{x} = 4,01$) bu ifadeye katıldıklarını beyan ederken, bilgi sahibi olmayan yanıtlayıcılar ($\bar{x} = 2,28$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H8 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 11: H9 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

İşbaşında eğitim süresince mesleği yapma isteğindeki değişim	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
H9	11,245	,000	Arttı	4,20*	Arttı- Değişmedi / Arttı-Azaldı
			Değişmedi	3,22*	
			Azaldı	3,47*	

*Post Hoc (Tukey) Testine göre aralarında fark bulunan değişkenler

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “Yaptığım staj bana yapmayı düşündüğüm iş ile ilgili çok bilgi ve beceri kattı” ifadesi ile katılımcıların işbaşında eğitim süresince mesleği yapma isteklerindeki değişim

arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İşbaşında eğitim süresince mesleği yapma isteğinin artış gösterdiğini belirten öğrenciler ($\bar{x}=4,20$) bu ifadeye katıldıklarını beyan ederken, azaldığını ($\bar{x}=3,47$) ve değişmediğini ($\bar{x}=3,22$) beyan eden öğrenciler bu ifadeye kısmen katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H9 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 12: H10 Hipotezi Anova Testi Sonuçları

Branşla ilgili iş bulabileceğini düşünme	F	Sig.	Ortalamalar		Farklılıklar
			Evet	Hayır	
H10	9,515	,002	3,03	2,50	Evet- Hayır

$p < 0,05$ olduğundan dolayı “İşbaşında eğitimi bitirdikten sonra mezun olduğum takdirde farklı bir dalda çalışmak istiyorum” ifadesi ile katılımcıların branşlarıyla ilgili iş bulabilecekleri hususundaki düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Gelecekte bölümleri ile ilgili iş bulabileceklerini düşünen öğrenciler ($\bar{x}=3,02$) bu ifadeye kısmen katıldıklarını beyan ederken, gelecekte bölümleri ile ilgili iş bulamayacaklarını düşünen öğrenciler ($\bar{x}=2,50$) bu ifadeye katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durumda H10 hipotezi kabul edilmektedir.

SONUÇ

İşbaşında eğitim süreci öğrencilerin eğitim görmekte oldukları bölümle ilgili iş hayatına ilk adımları dolayısıyla piyasa ve iş hayatı ile ilk karşılaşmalarıdır. Muhasebe sektöründe işbaşında eğitim muhasebe öğrencilerinin muhasebe alanında deneyim kazanmaları ve iş hayatına adapte olmaları açısından büyük bir önem arz etmektedir. Ayrıca öğrencilerin işbaşında eğitim deneyimleri kariyer hedeflerini etkileyerek geleceğe yönelik kariyer planlaması yapmalarına yardımcı olmaktadır.

Gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı 4. Sınıf Muhasebe ve Finansal Yönetim öğrencilerinin işbaşında eğitimden memnuniyet düzeylerinin kariyer hedeflerine etkilerinin tespit edilmesidir.

Yapılan çalışmada öğrencilerin;

- Aldıkları eğitimden memnun oldukları,
- İleride muhasebecilik mesleğini yapmayı düşündükleri,
- İşbaşında eğitim yapmakta oldukları iş yerinin mesleki olarak yetişmeleri için tamamen uygun olduğu,
- Okulda aldıkları eğitim ile uygulama arasında kısmen bütünlük olduğu,
- Okulun iş dünyasıyla yeterince işbirliği içerisinde olduğuna inanmadıkları,
- Gelecekte bölümleriyle ilgili iş bulabileceklerini düşündüklerini ve meslekleriyle ilgili herhangi bir işte çalışabilecekleri,
- Üniversitede aldıkları eğitimin kariyer planlarına uygun bir iş bulabilmek için yeterli olduğu,
- Büyük çoğunluğun işbaşında eğitim sürecini muhasebe bürosunda tamamladığı, bu iş yerini kendi kişisel gayretiyle bulduğunu ve işbaşında eğitimden herhangi bir ücret almadıkları,
- Lisede muhasebe bölümünde eğitim gördükleri, üniversitede aynı bölümü okumayı kendi istekleri ile seçtikleri ve bölümlerinin sağlayacağı iş olanakları hakkında bilgi sahibi oldukları,
- Çoğunun işbaşında eğitimden önce muhasebe sektöründe çalışma tecrübesinin bulunmadığı,
- Staj süresince mesleği icra etme isteklerinin arttığı,
- İşbaşında eğitim süresince ücret ödenmemesi ve ağır iş yükü gibi nedenlerle sıkıntı yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin işbaşında eğitim yapmakta oldukları kurumların gelecekle ilgili meslek tercihlerini olumlu yönde etkilediklerini beyan etmeleri de yanıtlayıcıların işbaşında eğitim sürecinden genel anlamda memnun oldukları ve bu memnuniyetin geleceğe yönelik kariyer hedefleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Yanıtlayıcılar cinsiyetlerinin bu bölümü tercih etmelerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını, işbaşında eğitim sürecinde de cinsiyete ilişkin herhangi bir problemle karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı işbaşında eğitim esnasında sıradan büro işlerini gerçekleştirdiklerini beyan etmişlerdir. Bu bağlamda işyerlerinin stajyer öğrencilerin mesleki gelişimlerine fayda sağlayacak alanlarda çalıştırılmaları ve iş yüklerinin hafifletilmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Diğer taraftan öğrenciler, okulda aldıkları eğitimi uygulama ile pekiştirme olanağı sağlaması açısından işbaşında eğitim sürecini eğitim süreçlerinin önemli bir parçası olarak görmekte ve işbaşında eğitimin kendilerini gerçek iş hayatına hazırlaması bakımından oldukça yararlı olduğunu düşünmektedirler. Bu açıdan bakıldığında işbaşında eğitim sürecinin parçalara ayrılarak her eğitim-öğretim yılı sonrası yaz dönemlerine yayılması ile okulda edinilen bilgilerin uygulamayla pekiştirilmesi açısından daha faydalı olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmanın bir diğer önemli sonucu ise, işbaşında eğitim sürecini tamamlayan öğrenciler okulda bilgisayarlı muhasebe derslerinde ETA ve LOGO muhasebe paket programlarına ilişkin eğitim aldıklarını, ancak işyerlerinde ZİRVE ve LUCA muhasebe paket programlarının kullanılmakta olduğunu beyan etmişlerdir. Bu noktada okulda verilen muhasebe eğitiminin gözden geçirilerek piyasanın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde derslerin ve içeriklerinin revize edilerek güncellenmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Öğrenciler okullarının iş dünyası ile yeterli düzeyde işbirliği içerisinde olmadığını, işbaşında eğitim yerleriyle yalnızca öğrencilerin devamsızlık durumları ile ilgili olarak iletişime geçildiğini, kendi istek ve şikâyetlerine ilişkin herhangi bir iletişime geçilmediğini beyan etmişlerdir. Bu noktada okul /bölüm yöneticileri öğrencilerle ve iş yerleri ile sürekli iletişim halinde olmalı, mümkünse öğrencileri alanları dışındaki bölümlerde ve işlerde çalıştıran işyerlerini belirlemeli ve söz konusu işyerlerine daha sonraki dönemlerde öğrenci göndermemelidir. Ayrıca taraflar (okul, öğrenci ve işyeri) arasında karşılıklı olarak kurulacak sürekli bir iletişim öğrencilerin alanları dışındaki işlerde ve ağır işlerde çalıştırılmaları, ücret ödenmemesi, geçici eleman olarak görülmeleri, işyerlerinde öğrencilerden kaynaklı yaşanan sıkıntılar vb. sorunların çözümüne de önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, lisede muhasebe eğitimi almışlar, okumakta oldukları bölümü de kendi istekleriyle seçmişler ve aldıkları eğitim ile işbaşında eğitim sürecinden genel anlamda memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu öğrencilerin büyük bir kısmı işbaşında eğitim görmekte oldukları işyerlerinden iş teklifi aldıklarını, mezun olduktan sonra da bu işyerlerinde çalışmaya başlayacaklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak öğrencilerin işbaşında eğitimden memnuniyet düzeylerinin kariyer hedeflerine etkisi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin işletmelerde geçici olarak görülmekten hoşlanmamaları bu sonucu destekler niteliktedir. Öğrencilerin işbaşında eğitimle birlikte muhasebecilik mesleğini icra etme isteklerinin arttığı ve bu sektörde uzun yıllar çalışmaya devam edebileceklerini belirttikleri görülmektedir. Bu durum öğrencilerin işbaşında eğitim deneyimlerinin kariyer hedeflerini belirleme hususunda birincil etken olduğu görüşünü desteklemektedir.

Bu çalışmanın tek bir üniversite ve bölümde yapılmış olması nedeniyle ortaya çıkan sonuçların geneli temsil etmeyeceğini belirtmek gerekir. Bu husus ta çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ancak literatürde bu konuda yürütülen çalışmaların sayıca az olması nedeniyle bu çalışmanın daha sonra yapılacak akademik çalışmalar için yol gösterici olacağına inanılmaktadır. Ayrıca bundan sonra bu konuda çalışacak araştırmacıların, farklı üniversite ve bölümleri kapsayacak şekilde karşılaştırılmalı çalışmalara yönelmeleri, daha anlamlı sonuçların elde edilerek ilgili yazına önemli katkılar sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- ACAR, D. ve TUĞAY, O. (2007). Üniversite Sanayi İşbirliği Bağlamında Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin KOBİ'lerde İşbaşında eğitim Olanakları: Burdur'da Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi,12(1), 1-12.
- ÇALIK, T. ve EREŞ, F. (2006). Kariyer Yönetimi Tanımlar, Kavramlar, İlkeler, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÇETİN, Ş. (2005). Öğrenci İşbaşında Eğitimlerinde Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16(2), 153-169.
- ÇETİN, F., AŞKIN, A. ve KAYGIN, B. (2017), Üniversite Sanayi İşbirliği İşbaşı Eğitim Modeli Uygulama Örneği, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 19 (2): 153-159
- DEMİR, B. (2015). Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Eğitiminde Stajın Önemi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(3), 76-80.
- DEMİRDAĞ, Ş. ve ÇELİKKANAT, N. (2017). Ortaöğretim Düzeyindeki Turizm Öğrencilerinin Stajlarından Sağladığı İş Tatmini ve Kariyer Beklentilerine Muhtemel Etkileri, The Journal of Academic Social Science Studies, 62, 429-441.
- GÜRDOĞAN, A. ve ATABEY, S. (2015). Öğrencilerin Meslek Stajından Memnuniyet Düzeylerinin Kariyer Hedeflerine Etkisi, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 91-113.
- HELHEL, Y. ve ÜNAL, G. (2009). Muhasebe Programı Öğrencilerinin Staj Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, 1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu 27-29 Mayıs 2009, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya.
- KAPLANOĞLU, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(4), 265- 284.
- KREJCÍE, R.V. ve MORGAN, D. W. (1970). Determining Sample Size For Research Activities, Educational And Psychological Measurement, 30, 607-610.
- KUSLUVAN, S. ve KUSLUVAN, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working In The Tourism Industry in Turkey, Tourism Management, 251-269.
- LEİBOWITA, Z.B., FARREN, C., KAYE, B.L. (1986). Designing Career Development Systems, San Francisco: Jossey- Bass Publishers.
- ÖZSAYAR, B. (2008). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yaptıkları Stajların Mesleki Gelişimlerine Etkileri, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- TÜRKAY, O. ve YAĞCI, K. (2007). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Okulda ve Turizm Sektöründe "Öğrenme"lerinin Sektörden Ayrılma Eğilimlerine Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(4), 219-346.